

ВІДГУК

офіційного опонента Карпець Любові Анатоліївни
на дисертацію Подолякіної Ольги Василівни «Мовний вимір філософсько-
освітнього дискурсу : тенденції розгортання у сучасних соціокультурних
контекстах»

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук зі
спеціальності 09.00.10 – філософія освіти

В умовах глобальної комунікації проблеми мовної освіти як метаосвіти набувають особливої актуальності. Мова й мовна освіта формуються в певному соціальному контексті, згідно з яким мова реагує на зміни в суспільстві залежно від змін у змісті історичної епохи, а саме від характеру історичних обставин, за яких відбувається її функціонування. Розвиток особистості здійснюється за допомогою вивчення мови і в процесі засвоєння індивідом мови як засобу пізнання.

Філософія освіти є методологічною основою дослідження проблем сучасного мовного контексту освіти. Мовна освіта, а також і онтологічні проблеми, економічні, політичні й культурні, відображаються в змісті й способі суспільного життя. Процеси, які відбуваються в суспільстві, розкривають вимоги, що висуває суспільство до мовної освіти в певний період свого розвитку. Мова є одним із чинників розвитку людини, критерієм її професіоналізму, проявом культурних цінностей, засобом спілкування. Важливим у вивченні мови є також нове бачення, пов'язане зі зміною суб'єкт-мовця у співвідношенні глобальне/локальне.

Фундаментальність мовної реальності бачиться не лише в її комунікативних можливостях, але і в тому багатстві культурних смислів, які накопичуються протягом історії і слугують невичерпним джерелом інтерпретації не лише нинішнього, але й минулого (традиції).

Актуальність осмислення мовного аспекту у сучасному філософсько-освітньому дискурсі є незаперечною. У зв'язку із цим дисертаційне дослідження О.В.Подолякіної не тільки поглиблює теоретичні уявлення про мовний аспект репрезентацій нових епістемологічних культур у філософсько-

освітньому дискурсі, а й збагачує філософську науку новими знаннями про цей феномен, а головне - презентує науково обґрунтовані підходи до вивчення цих аспектів. Отже, актуальність і доцільність дослідження здобувача зумовлені гуманітарними навчальними потребами сучасної освіти, які вимагають якісно нових рішень. Наукову новизну характеризує розробка концептуалізації мовного аспекту сучасного філософсько-освітнього дискурсу як індикатора стану освітньо-адаптованих постнекласичних епістемологічних культур.

Аналіз змісту дисертації Подолякіної Ольги Василівни «Мовний вимір філософсько-освітнього дискурсу: тенденції розгортання у сучасних соціокультурних контекстах» дає підстави зазначити, що в ньому вперше здійснено порівняльний аналіз дискурсивності, діалогічності та комунікативності суспільно зумовлених форм освіти та мовних репрезентацій філософії освіти у структуруванні некласичного та постнекласичного науково-освітнього простору та становленні нової освітньо орієнтованої епістемологічної культури; обґрунтовано, що наявність некласичного та постнекласичного знання вимагає ствердження постнекласичної епістемологічної культури в едукології та педагогічній науці. Виокреслено, що для некласичної моделі освіти на перший план виступає комунікативний чинник, в якому головними є комунікативні акти вчителя до активної позиції всіх учасників комунікації, можливості обліку їхніх прагнень, бажань, орієнтацій; на зразках закордонного педагогічного та філософсько-освітнього досвіду визначено передумови, за яких буде затребуваною критично-комунікативна теорія освіти в нашому суспільстві.

Об'єкт, предмет та завдання дослідження логічно й структурно узгоджені, відповідають визначеній автором меті (с. 6). Організаційно-методичні засади проведеного дослідження розкрито повною мірою на достатньому фаховому рівні. Кількісний і якісний аналіз отриманих даних здійснено кваліфіковано, коректно. Надійність і вірогідність отриманих наукових результатів підтверджуються теоретико-методологічним обґрунтуванням вихідних принципів дисертаційної роботи, єдністю й логічністю всіх етапів дослідження.

Обізнаність автора із вітчизняними та зарубіжними підходами, творче осмислення концепцій, ідей, положень у контексті дисертаційного дослідження засвідчує глибокий теоретичний аналіз наукових джерел – 234 позиції, з яких 140 - іноземними мовами.

У рецензованій роботі повно й ґрунтовно розкрито зміст трьох розділів відповідно до теми і сформульовано висновки, що логічно випливають зі змісту проведеної розвідки, яка засвідчує, що авторові вдалося реалізувати мету й вирішити всі поставлені завдання.

У **вступі** чітко обґрунтовано актуальність проблеми, науково коректно сформульовано мету, яка корелює з темою та конкретизується у завданнях, окреслено об'єкт і предмет роботи.

У **першому розділі «Теоретичні і методологічні засади дослідження мовного аспекту епістемологічної культури у сучасній філософії освіти»** проаналізовано й обґрунтовано те, що в епістемологічній культурі сучасної філософії освіти відбуваються суттєві зрушення у напрямку її здатності утворювати міждисциплінарні синтези та гібридні форми. Ці зрушення підпорядковані не тільки внутрішній логіці філософії освіти чи автопоезису філософсько-освітнього дискурсу, а й зумовлені суб'єктивністю освітніх та виховних практик.

Автор дисертації розглядає інноваційні й суспільні трансформації особистості у контексті науково-технічного прогресу і формування нової парадигми філософії освіти (с.25-54).

Підсумовуючи роботу над першим розділом, О.В.Подолякіна на достатньо високому рівні філософської рефлексії демонструє логіку здійсненого аналізу, доводить смислову єдність змісту параграфів, переконливо й коректно підкреслює актуальність вибраного нею проблемного поля дослідження та доводить необхідність вивчення мовного аспекту епістемологічної культури у сучасній філософії освіти (с. 87-90). У **другому розділі «Глобальні трансформації соціуму та освіти у контексті формування дискурсу «суспільства знань»** автор зосереджений на тому, що вагома роль освіти в

розвитку суспільства давно визнана, але в сучасному контексті актуальним стає сприйняття вищої освіти як фактору побудови економіки знань та забезпечення конкурентоспроможності країни. Освіта є важливою складовою національної економіки та запорукою майбутніх успіхів у зміцненні й утвердженні авторитету України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави (2.1). Вартий особливої уваги підрозділ 2.2 «Інформаційне суспільство, виклики «інформаційної революції» та парадигми цивілізаційного розвитку нового інституційної форми науково-освітнього дискурсу», де автор порушує надзвичайно актуальні питання щодо реалій глобалізованого інформаційного суспільства, який є викликом для людини. Дисертант виокреслює важливі аспекти щодо змін, які відбуваються в системі освіти і як вони впливають на становлення освіти.

Третій розділ «Філософсько-мовні проекти радикальної зміни дискурсу освіти: ідейні основи та дискурсивні і комунікативні концепції» присвячено аналізу проектів радикальної зміни дискурсу та моделі комунікації освітньо-виховних парадигм, котрі реалізуються перш за все у постмодерністських та «соціально-критичних» концепціях освіти, що знаходять своє застосування і в педагогічній практиці. Ці концепції виступають за радикальну реформу шкіл, за їх перетворення на локальні та напівавтономні організації, за відмову від існуючого консенсусу про цілі й зміст освіти і виховання, за індивідуалізуючі методи навчання, за застосування психотехнічних методів для зміни свідомості і школярів, і викладачів. Вони розвивають концепцію знання як суб'єктивну конструкцію, соціально-психологічні методи релятивізації цінностей і переоцінки відносин «учень-вчитель», що припускає відмову від розуміння вчителя як авторитету – фахівця і вихователя.

Це навіть можна назвати евристичним підходом дисертанта. Автор порушує питання щодо Глобальної освіти, адже сучасний процес навчання потребує використання нових досліджень проблеми розвитку індивідуального стилю діяльності в контексті Глобальної освіти (с.189). Варте схвалення те, що

дисертант показав важливість зосередження уваги на особистості й діяльності викладача/вчителя у глобальній освіті як носія знань і культури, творця світового педагогічного досвіду, «вічного» учня, що шукає і приймає все нове, який веде за собою підростаюче покоління в тривожному і швидко мінливому світі (с.189).

Завершується наукове дослідження висновками, які випливають зі змісту роботи, є логічними, слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційної роботи. Виходячи з аналізу основної частини дисертації, можемо дійти висновку, що мети дисертаційної роботи в ході виконання дослідження було досягнуто, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею. Результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною значущістю. Практично вони можуть бути використані при формуванні та реалізації стратегій розвитку освіти, а також під час викладання філософських, педагогічних, суспільствознавчих та соціально-психологічних дисциплін.

Отже, дисертація О.В.Подолькіної є логічним за своїм змістом і структурою, завершеним за смыслом та інтенцією дослідженням, виконаним на високому теоретичному, емпіричному й методичному рівнях.

Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 5 фахових виданнях з філософії, що є достатнім для представлення результатів наукової роботи такого рівня. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідають вимогам ДАК України та «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника». Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації. Ознайомлення з текстом автореферату дисертації Подолькіної Ольги Василівни дає підстави стверджувати, що він за змістом і формою повністю відповідає дисертаційному дослідженню. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними. Оформлення дисертації та автореферату здійснено з дотриманням вимог, визначених ДАК України.

Запропонована дисертація презентує евристичну новизну авторської позиції. Висновки – теоретично й праксеологічно значущі для філософії освіти й вітчизняної освітянської галузі.

І все ж варто зупинитися на окремих дискусійних питаннях:

1. У дисертації недостатньо уваги приділено проблемі когерентності класичного, некласичного і постнекласичного знання у філософсько-освітньому дискурсі.
2. Мовні особливості філософсько-освітнього дискурсу визначено недостатньо чітко.
3. У дисертації аргументація інколи замінюється імперативними твердженнями без належного обґрунтування.
4. У дисертації не аналізуються світоглядні чинники, які також впливають на мовні репрезентації та культурно зумовлені форми філософсько-освітнього дискурсу.
5. У тексті дисертації інколи порушується логічна послідовність, трапляються неточні вирази.

Проте вищенаведені зауваження і побажання не знижують теоретичного та практичного значення роботи й не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Подолякіної Ольги Василівни, що є цілісним самостійним науковим доробком.

Подана до захисту дисертація Подолякіної Ольги Василівни **«Мовний вимір філософсько-освітнього дискурсу : тенденції розгортання у сучасних соціокультурних контекстах»** є актуальною, завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично значущі результати щодо концептуалізації мовного аспекту сучасного філософсько-освітнього дискурсу як індикатора стану освітньо-адаптованих постнекласичних епістемологічних культур. Актуальність теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам до кандидатських дисертацій. Вважаємо, що

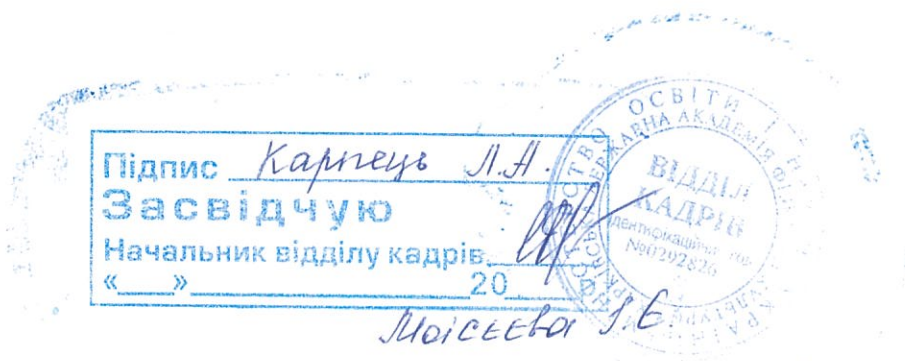
дисертація Подолякіної Ольги Василівни «Мовний вимір філософсько-освітнього дискурсу : тенденції розгортання у сучасних соціокультурних контекстах» відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінетів Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор Подолякіна Ольга Василівна заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.10 – філософія освіти.

Офіційний опонент

доктор філософських наук, доцент,
завідувач кафедри української та
іноземних мов Харківської державної
академії фізичної культури

Л.А.Карпець

Моїсєєва І.Б.

*Відчук надійшов до спеціальності 08.12.2017р.
Генеральний секретар університету Іванченко С.І. Іванченко*